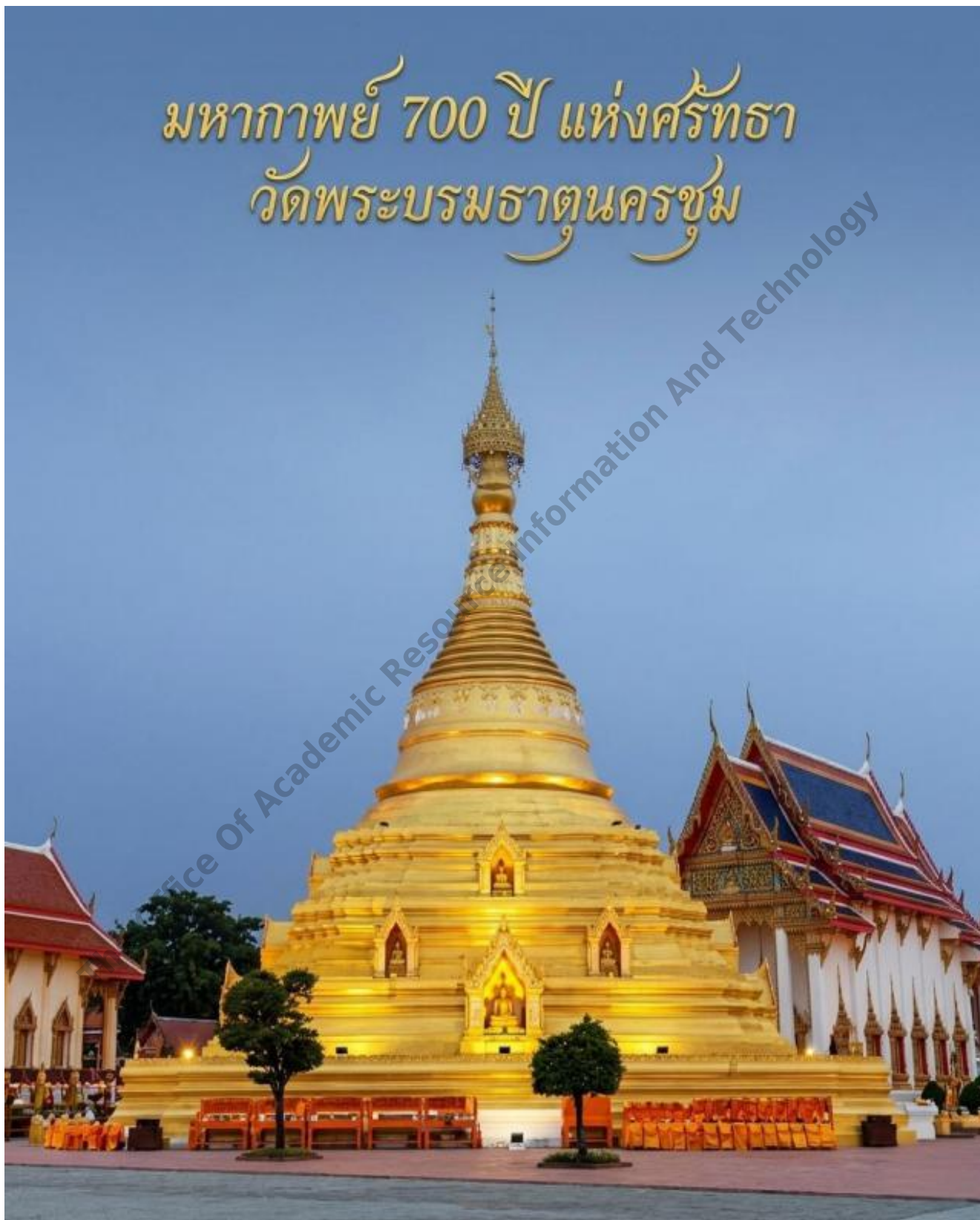

เรื่อง 700 ปี วัดพระบรมธาตุนครชุม: มหากายแห่งศรัทธาและรอยจารึกแห่งแผ่นดิน

รายละเอียด

700 ปี วัดพระบรมธาตุนครชุม: มหาเทพแห่งศรัทธาและรอยจารึกแห่งแผ่นดิน

วัดพระบรมธาตุนครชุม จังหวัดกำแพงเพชร มีใช้เพียงอารามหลวงคู่บ้านคู่เมือง แต่เป็นเสมือนสมุดบันทึกประวัติศาสตร์ที่ยังมีลมหายใจ ผ่านการผลัดเปลี่ยนรัชสมัยและศิลปกรรมที่สะท้อนถึงความรุ่งเรืองของพุทธศาสนาในแต่ละยุคสมัยได้อย่างชัดเจน

มิติที่ 1: ยุคสถาปนา "แสงธรรมจากสุโขทัย" (พ.ศ. 1900)

จุดเริ่มต้นของวัดพระบรมธาตุฯ ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่สุดคือ ตีลาจารึกหลักที่ 3 หรือ 'จารึกนครชุม' ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเมื่อครั้งทรงผนวชเคยเสด็จมาพบ ณ เมืองนครชุม เมื่อ พ.ศ. 2376 การประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ: ในปี พ.ศ. 1900 พระมหาธรรมราชาที่ 1 (พะยูน้อย) แห่งกรุงสุโขทัย ทรงอัญเชิญพระบรมสารีริกธาตุจากประเทศลังกามาประดิษฐานไว้ ณ เมืองนครชุม พร้อมกับทรงปลูกต้นพระศรีมหาโพธิ์ที่นำมาจากลังกาด้วยเช่นกัน นโยบายการเมืองและศาสนา: นักวิชาการจำนวนหนึ่งมองว่า การสถาปนาพระบรมธาตุ ณ เมืองนครชุม สะท้อนแนวคิด "ธรรมราชา" ของพระมหาธรรมราชาที่ 1 (พะยูน้อย) และบทบาทของพุทธศาสนาในการเชื่อมศูนย์กลางอำนาจกับหัวเมืองลุ่มน้ำปิง สถาปัตยกรรมดั้งเดิม: ข้อสันนิษฐานทางโบราณคดีของกรมศิลปากร เชื่อกันว่าองค์ประธานเดิมเป็นเจดีย์ทรงพุ่มข้าวบิณฑ์แบบสุโขทัย และอาจมีเจดีย์บริวารอีกสององค์อยู่บนฐานเดียวกัน

มิติที่ 2: ยุคเสื่อมถอยและรุ่งเรืองในพงศาวดาร

เมื่อศูนย์กลางอำนาจย้ายจากสุโขทัยสู่กรุงศรีอยุธยา และมีการย้ายตัวเมืองจากฝั่งนครชุม (ตะวันตก) ไปยังฝั่งกำแพงเพชร (ตะวันออก) ทำให้วัดพระบรมธาตุเข้าสู่ยุคเสื่อมถอย การถูกทิ้งร้าง: ในช่วงสงครามระหว่างอยุธยากับพม่า เมืองนครชุมถูกลดบทบาทลง จนค่อย ๆ เสื่อมสภาพลงและถูกทิ้งร้างอยู่ระยะหนึ่ง แต่ร่องรอยความศักดิ์สิทธิ์ ยังคงได้รับความเคารพศรัทธาจากผู้คนในท้องถิ่น และปรากฏหลักฐานการเสด็จ มาสักการะในบางสมัย

มิติที่ 3: การบูรณะใหญ่ "พลังศรัทธาจากคลองสวนหมาก" (พ.ศ. 2414 - 2449)

ความเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ที่ทำให้วัดมีรูปลักษณ์ดังเช่นปัจจุบัน เกิดขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยกลุ่มคหบดีชาวพม่า-กะเหรี่ยงที่เข้ามาทำสัมปทานป่าไม้ในแถบคลองสวนหมาก

- พญาตะก่า (หม่องจันวงศ์ หรือ หม่องจันส่อง): ในปี พ.ศ. 2414 พญาตะก่า คหบดีชาวพม่า มีจิตศรัทธาขอบูรณะเจดีย์ที่เหลือเพียงซากปรักหักพัง โดยมี หลวงพ่อก้อน (พระครูธรรมวิมลคุณ) เป็นกำลังสำคัญ

ทางฝ่ายสงฆ์

- พระไปและการเปลี่ยนโฉมสถาปัตยกรรม: เมื่อพญาคะตึกเสียชีวิตในปี พ.ศ. 2418 นายห้างพะไป ซึ่งเป็นคนที่ดีในเครือข่ายสัมปทานป่าไม้เดียวกัน (เอกสารบางสายระบุว่า เป็นหลานชาย ขณะที่บางข้อมูลกล่าวว่า เป็นพี่น้องกัน) ได้สืบทอดเจตนารมณ์ การบูรณะครั้งนี้มิใช่การซ่อมแซมตามแบบเดิม แต่เป็นการ สร้างเจดีย์ทรงมอญ-พม่าขนาดใหญ่ เชื่อว่าเป็นการก่อเจดีย์องค์ใหม่ครอบโบราณสถานเดิมไว้ภายใน

ความสำเร็จของการบูรณะ: การบูรณะเสร็จสมบูรณ์ในปี พ.ศ. 2449 มีการยกยอดฉัตรทองเหลืองที่สั่งทำพิเศษจากพม่า ในปีเดียวกันนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 5) ได้เสด็จประพาสเมืองกำแพงเพชร และทรงกล่าวถึงพระบรมธาตุนครชุมไว้ในพระราชนิพนธ์เกี่ยวกับการเสด็จประพาสหัวเมืองฝ่ายเหนือ

มิติที่ 4: การรักษาความรุ่งโรจน์สู่ยุคปัจจุบัน

พ.ศ. 2533: กรมศิลปากรดำเนินการบูรณะโครงสร้างและปิดทององค์พระเจดีย์ให้กลับมาเหลืองอร่ามทั้งองค์

พ.ศ. 2552: สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จพระราชดำเนินทรงยกฉัตรใหม่ (ฉัตรสีทอง) ขึ้นสู่ยอดพระบรมธาตุเจดีย์ แทนฉัตรเดิมของพะไปที่ชำรุดตามกาลเวลา

พ.ศ. 2562: โครงการห่มทองคำปลื้มทอดพระเจดีย์ ด้วยพลังศรัทธาของชาวกำแพงเพชรที่ร่วมกันบริจาคทองคำแท้ นำโดยพระธรรมภาณพิลาส เจ้าอาวาสวัดพระบรมธาตุฯ

มิติทางวัฒนธรรม: "ประเพณีนบพระ-เล่นเพลง"

ในปัจจุบัน ถือเป็นการฟื้นฟูและตีความคติการบูชาพระบรมธาตุที่ปรากฏในจารึกนครชุม ที่ระบุถึงการปฏิบัติบูชาองค์พระธาตุ ทุกวันมาฆบูชา จังหวัดกำแพงเพชรจะจัดขบวนพยุหยาตราจำลอง เพื่อรำลึกถึงพระมหากรุณาธิคุณของพญาลิไท และเป็นการสืบสานศรัทธาที่ส่งต่อกันมาเจ็ดศตวรรษ

บทสรุปเชิงวิเคราะห์:

วัดพระบรมธาตุนครชุมคือ "รอยต่อแห่งอารยธรรม" ที่หาชมได้ยากยิ่ง เป็นพื้นที่ที่ศิลปะสุโขทัย (แกนใน) ถูกโอบกอดด้วยศิลปะมอญ-พม่า (เปลือกนอก) สะท้อนถึงความเป็นสังคมพหุวัฒนธรรมและพลังศรัทธาที่อยู่เหนือกาลเวลาและเขตแดน

คำสำคัญ : นบพระเล่นเพลง วัดพระบรมธาตุนครชุม นครชุม กำแพงเพชร จารึกนครชุม

ฐานข้อมูลท้องถิ่น จังหวัดกำแพงเพชร-ตาก

สำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร

ที่มา : สำนักข่าวกาชาว

รวบรวมและจัดทำข้อมูล : กาญจนา จันทร์สิงห์

วันที่ : 2026-07-15

https://arit.kpru.ac.th/ap2/local/?nu=pages&page_id=2403&code_db=610001&code_type=01

The Office Of Academic Resource Information And Technology